

รายงานสรุป

การศึกษาฐานคณะวิทยากรผู้ปฏิบัติงานต้อนรับให้องค์ความรู้กับคณะ

ที่เข้ามาศึกษาฐานมหาวิทยาลัยที่มีชีวิต

ณ โครงการปลูกป่า สร้างคน บনวิถิพอเพียงรักษาต้นน้ำ บรรเทาอุทกภัย จ.น่าน

ระหว่างวันที่ 29 สิงหาคม – 1 กันยายน 2561

1. ข้อมูลคณะ

ที่มาและความสำคัญ	วิทยากรของมหาวิทยาลัยที่มีชีวิต มีบทบาทหน้าที่สำคัญในการให้องค์ความรู้กับคณะศึกษาดูงานต่างๆ ซึ่งเป็นยุทธศาสตร์สำคัญขององค์กรอันหนึ่ง ดังนั้นเพื่อเป็นการเพิ่มพูนความรู้ของวิทยากรให้เข้าใจมากขึ้นกว้างขึ้น และมีความภาคภูมิใจในการทำหน้าที่วิทยากร ส่วนมหาวิทยาลัยที่มีชีวิตจึงได้พาคณะวิทยากรของดอยตุงไปดูงานในพื้นที่โครงการขยายผลจังหวัดน่าน ที่ได้นำเอาดอยตุงโมเดลไปใช้ จะได้เห็นการบรรยายจากวิทยากรที่อื่น และพัฒนาการเป็นวิทยากรให้ดีขึ้นต่อไปในอนาคต
วัตถุประสงค์	เพื่อเปิดโลกทัศน์ของวิทยากร ได้เห็นงานโครงการขยายผลที่ได้นำเอาดอยตุงโมเดลไปใช้ จะได้เข้าใจภาพของงานพัฒนามากขึ้น ได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการเป็นวิทยากรระหว่างวิทยากรด้วยกันเองทั้งดอยตุงและน่าน และเสนอแนะสิ่งที่เป็นประโยชน์และนำไปสู่การพัฒนาการเป็นวิทยากรในอนาคตด้วย
ระดับเนื้อหา	3
องค์ประกอบคณะ	ผู้เข้าร่วมเป็นวิทยากรของมหาวิทยาลัยที่มีชีวิต จำนวน 25 ท่าน จากโครงการพัฒนาดอยตุงฯ และ จ.น่าน
เจ้าหน้าที่รับคณะ	- นางอมรรัตน์ บังคมเนตร ผู้จัดการส่วนเผยแพร่ข้อมูลองค์ความรู้ ดูแลจัดการดูงานและจัดทำกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ - ผู้ประสานงานการดูงานของคณะวิทยากร - น.ส. พรพิมล ใหม่น้อย - น.ส.กนกวรรณ รัชตัญญิทธิพิย์ - น.ส. ลีลา ดวงดำรง
หมายเหตุ	-

2. กำหนดการ

การศึกษาดูงานคณะวิทยากรผู้ปฏิบัติงานต้อนรับให้องค์ความรู้กับคณะ
ที่เข้ามาศึกษาดูงานมหาวิทยาลัยที่มีชีวิต
ณ โครงการปลูกป่า สร้างคน บนวิถีพอเพียงรักษาดินน้ำ บรรเทาอุทกภัย จ.น่าน
ระหว่างวันที่ 29 สิงหาคม – 1 กันยายน 2561

วันที่/เวลา	กำหนดการ	หมายเหตุ
วันพุธ ที่ 29 สิงหาคม 2561		
07.00 - 07.30 น.	วิทยากรดอยตุง พร้อมกันยังจุดนัดหมาย เพื่อเดินทางจากดอยตุง เชียงราย สู่จังหวัดน่าน	
07.30 – 12.00 น.	ออกเดินทางจากโครงการพัฒนาดอยตุงฯ จ.เชียงราย มุ่งสู่โครงการปลูกป่าสร้างคน รักษาต้นน้ำ บรรเทาอุทกภัยจ.น่าน พื้นที่บ้านน้ำปาก ต.ตาลชุม อ.ท่าวังผา จ.น่าน	
12.00 - 13.00 น.	รับประทานอาหารกลางวัน ณ ร้านอาหาร กิ่งโพธิ์	
13.00 – 13.30 น.	ออกเดินทางไปในนิคมกระเจกบ้านน้ำปาก อ.ท่าวังผา	
13.30 - 14.30 น.	เดินทางถึงนิคมกระเจกบ้านน้ำปาก รับฟังบรรยายสรุปโครงการฯ จาก นส.พัชรินทร์ จันคำ การนำเอาดอยตุงโมเดล และการบริหารจัดการพื้นที่มาปรับใช้และดำเนินการในพื้นที่หมู่บ้านน้ำปาก	
14.30 - 15.30 น.	เยี่ยมชมแปลงเกษตรกร นางสาวลลิตราพร มังคละ บ.น้ำปาก	
15.30 – 16.30 น.	เยี่ยมชมฝายริม บ้านพอ ดูการสร้างฝายกับการรักษาป่าอย่างบูรณาการ รัฐ ราษฎร์ เอกชน โดยมูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ และปิดทองหลังพระฯ และการบริหารจัดการในการใช้ประโยชน์จากน้ำ	
16.30 - 18.00 น.	ออกเดินทางไปยังร้านอาหารครัวต้นตาล รับประทานอาหารเย็น	
18.30 - 19.00 น.	เข้าพัก Green Hill Resort พักผ่อนตามอัธยาศัย	
วันพฤหัสบดีที่ 30 สิงหาคม 2561		
07.00 - 08.00 น.	รับประทานอาหารเช้า ณ Green Hill Resort พร้อมเช็คเอาท์	
08.00 - 10.00 น.	ดูการสร้างฝายกับการรักษาป่าอย่างบูรณาการ รัฐ ราษฎร์	

วันที่/เวลา	กำหนดการ	หมายเหตุ
	เอกชน โดยมูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ และปิดทองหลังพระฯ และการบริหารจัดการในการใช้ประโยชน์จากน้ำ โดยชุมชน ฝ่ายน้ำบางและ ฝ่ายแก้ง	
10.00 - 12.00 น.	รับประทานอาหารกลางวัน ณ โรงอาหารสำนักงานฯ เปียงก่อ	
13.00 - 13.30 น.	เก็บสัมภาระเข้าที่พัก	
13.30 - 14.30 น.	ชมวีดิทัศน์ เกี่ยวกับโครงการปลูกป่าสร้างคนฯ จ.น่าน โดย นายธีรยุทธ มาวิลาส ณ ห้องประชุม สำนักงานฯ บ้านเปียงก่อ	
14.30 - 16.30 น.	ดูงานศูนย์การเรียนรู้เปียงก่อ 4 ฐาน 1) ไร่ 1 แสน 2) แปลรูป 3) ตลาดชุมชน 4) ป่าและการจัดการพื้นที่	
16.30 - 18.00 น.	พักผ่อนตามอัธยาศัย	
18.00 - 19.00 น.	รับประทานอาหารเย็น	
19.00 - 20.00 น.	แชร์ประสบการณ์ที่ผ่านของการเป็นวิทยากร ว่าเคยรับใครบ้าง และประทับใจอะไร และมีความท้าทายอะไรอีกของการเป็นวิทยากรของมหาวิทยาลัยที่มีชีวิต ทั้งวิทยากรดอยตุงและน่าน	
วันศุกร์ ที่ 31 สิงหาคม 2561		
07.00 - 08.00 น.	รับประทานอาหารเช้า ณ โรงอาหาร สนง. บ้านเปียงก่อ	
08.00 - 09.00 น.	ออกเดินทางโดยรถยนต์ไปยังบ้านน้ำช้างพัฒนา	
09.00 - 12.00 น.	รับฟังบรรยายสรุปเรื่องการบริหารจัดการป่าโดยชุมชนอย่างมีส่วนร่วม พูดคุยกับผู้นำ ชาวบ้านและอดีตผู้นำพรรคคอมมิวนิสต์ และเดินดูแปลงป่าเศรษฐกิจและพื้นที่ทำกินของชาวบ้าน	
12.00 - 13.00 น.	รับประทานอาหารกลางวันร่วมกับชาวบ้าน	
13.00 - 14.00 น.	ออกเดินทางไปยัง หมู่บ้านบวกหญ้า	
14.00 - 14.30 น.	เดินเท้าเข้าหมู่บ้าน เพื่อชมวิถีชีวิตของชาว ไทลื้อ ที่อาศัยอยู่ อยู่ในพื้นที่	

วันที่/เวลา	กำหนดการ	หมายเหตุ
14.30 - 15.30 น.	เดินทางกลับสำนักงานโครงการปลูกป่าฯ บ้านเปียงก่อ	
15.30 - 17.30 น.	กิจกรรม เก็บเกี่ยว เก็บกิน และทำอาหารเย็นร่วมกัน ณ โรงอาหาร	
17.30 - 18.30 น.	อาบน้ำ พักผ่อนตามอัธยาศัย	
18.30 - 19.30 น.	รับประทานอาหารเย็น	
19.30 - 20.30 น.	กิจกรรมประจำวัน : สิ่งใดที่วิทยากรจะนำไปปรับปรุงในการเป็นวิทยากรรับคณะให้ดีขึ้นในอนาคต	โดยเขียน
วันเสาร์ ที่ 1 กันยายน 2561		
07.00 - 08.00 น.	รับประทานอาหารเช้า ณ สำนักงานเปียงก่อ / เช็คเอาท์	
08.00 - 11.00 น.	ออกเดินทางจาก สำนักงานฯ บ้านเปียงก่อ อ.เฉลิมพระเกียรติ ไปยังอำเภอบัว (แวะชมบ่อเกลือโบราณ ณ อ.บ่อเกลือ เพราะเป็นทางผ่าน)	
11.00 - 12.00 น.	ชมทัศนียภาพวัดภูเก็ต อ.บัว	
12.00 - 13.00 น.	แวะรับประทานอาหารกลางวัน ร้านครัวลินดา อ. บัว	
13.00 - 17.00 น.	เดินทางกลับโครงการพัฒนาดอยตุงฯ จ.เชียงราย	
17.00 น.	เดินทางถึงดอยตุงโดยสวัสดิภาพ	

3. สรุปเนื้อหาและประเด็นการศึกษาดูงาน

วันพุธที่ 29 สิงหาคม 2561

- รับฟังบรรยายสรุป ณ เนินกระจกบ้านน้ำปาก

รับฟังบรรยายฟังบรรยายสรุป การบริหารจัดการพื้นที่ โดยใช้ดอยตุงโมเดล และส่งเสริมให้คนในชุมชนมีส่วนร่วม
โดย น.ส.พัชรินทร์ จันคำ ณ เนินกระจกบ้านน้ำปาก

ประเด็นคำถาม-ตอบ

ลำดับ	คำถาม	คำตอบ
1	ก่อนที่จะมีโครงการ ชาวบ้านในพื้นที่ทำอาชีพอะไร	ชาวบ้านทำอาชีพเกษตรกรรม ปลูกข้าวไร่ ข้าวโพด และเลี้ยงสัตว์
2	ทำไมชาวบ้านในพื้นที่ส่วนใหญ่ปลูกข้าวโพด	เพราะมีบทเรียนจากการที่มีหน่วยงานต่างๆมาสนับสนุนให้ปลูก แต่เมื่อมีผลผลิตออกมา ไม่สามารถจำหน่ายได้ เนื่องจากไม่มีตลาดรองรับ แต่ข้าวโพด มีตลาดรองรับแน่นอน
3	คนในพื้นที่มีชาวเขา ชาตพันธุ์อาศัยอยู่หรือไม่	พื้นที่บ้านน้ำปาก ไม่มีชาวเขา หรือชนชาติพันธุ์ มีเพียงคนพื้นเมืองดั้งเดิมอาศัยอยู่
4	ก่อนที่จะมีการนำเอาหลักการพัฒนาแบบ ดอยตุงโมเดลมาใช้ในการบริหารจัดการพื้นที่ มีไฟป่าเกิดขึ้นในพื้นที่หรือไม่	ก่อนหน้านั้นมีทั้งปัญหาการเผาป่าของชาวบ้านเพื่อการทำไร่เผา บางชนิด ทำให้สภาพป่าเสื่อมโทรม ขาดแคลนน้ำใช้ แต่หลังปี 2556 ที่โครงการเข้ามา ปัญหาต่างๆ เหล่านี้ก็ลดลงจากการบริหารจัดการที่ดี

- เยี่ยมชมสวนเกษตรแบบผสมผสานของ น.ส. ลีสรภาพ มังคละ (พี่แต้ว) และแม่ ศรีคำคำ มังคละ

เยี่ยมชมสวนเกษตรแบบผสมผสานของ นางสาวลีสรภาพ มังคละ บ้านน้ำปาก อ. ท่าวังผา จ.น่าน

รับฟังบรรยายสรุปเรื่องการทำการเกษตรแบบผสมผสาน และการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรเพื่อเพิ่มมูลค่าและจัดจำหน่ายสร้างรายได้เลี้ยงครอบครัว

สินค้าแปรรูปจากสวนเกษตรแบบผสมผสานของพี่แต้ว

ผลิตภัณฑ์แปรรูปจากสวนเกษตรแบบผสมผสาน ข้าวเหนียวลิ้มผัว, กล้วยฉาบ, ไข่ไก่สด, ข้าวลิ้มผัว, สบู่ฟักข้าว

ประเด็นคำถาม-ตอบ

ลำดับ	คำถาม	คำตอบ
1	ในแปลงเกษตรแบบผสมผสานนี้ มีระบบการกักเก็บน้ำไว้ใช้ในหน้าแล้งหรือไม่	เนื่องจากพื้นที่สวนเป็นพื้นที่ราบลุ่ม จึงได้เอาระบบบ่อพวง สันเขามาใช้ ในการกักเก็บน้ำที่ไหลลงมาจากบนเขาไว้ใช้
2	ก่อนจะมาทำสวนเกษตรแบบผสมผสานที่นี้ปลูกอะไรมาก่อน	ปลูกพืชอยู่แค่ 2 ชนิดคือ ข้าวโพด และ ถั่วลิสง เท่านั้น
3	ในสมัยก่อนทำไมต้องปลูกแต่ข้าวโพดและถั่วลิสง ไม่เหมือนปัจจุบันที่ปลูกหลายอย่าง	เมื่อก่อนนี้ยังไม่มีระบบ บ่อพวงสันเขากักเก็บน้ำ บางปีน้ำแล้งไม่พอทำการเกษตร บางปีน้ำป่าไหลหลากท่วมนาเพราะฝนตกชุก ทำให้ไม่สามารถปลูกพืชที่ใช้น้ำมาๆได้ และถ้าปลูกพืชที่ไม่ใช่พืชที่มีตลาดรองรับ ก็จะขายไม่ได้
3	ปัจจุบันปลูกอะไรและขายยังง	ปลูกข้าวเหนียวลิ้มผัว, กล้วยน้ำหว่า, มะนาว, ฟักข้าว เอาทุกอย่างที่ปลูกได้มาแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่า เช่น นำข้าวเหนียวลิ้มผัวมาบรรจุซองทำเป็นข้าวลิ้มผัว นำกล้วยน้ำหว่ามาทำกล้วยฉาบ นำผลฟักข้าวมาทำเป็นสบู่จากฟักข้าว เป็นต้น และจัดจำหน่ายหลากหลายช่องทาง ทั้งขายในร้านค้าชุมชน และโดยเฉพาะการขายแบบออนไลน์

ประเด็นเพิ่มเติม

- วิทยากรให้ความสนใจการพัฒนาศักยภาพทางด้านการแปรรูปพืชผลทางการเกษตรที่ปลูกได้ในที่ดินทำกินของตนเองเพื่อการจำหน่ายสร้างรายได้
- วิทยากรชื่นชมที่พี่แต้ว นำข้าวเหนียวลิ้มผัวมาทำเป็นชาข้าวจำหน่ายได้
- วิทยากรดอยตุงชื่นชม พี่แต้ว และแม่ศรีคำ ในการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ใหม่ออกมาจำหน่ายอยู่เสมอ
- วิทยากรสนใจอยากมาเรียนการแปรรูปจากแม่ศรีคำ และพี่แต้ว

ข้อสังเกต

- คณะวิทยากรให้ความสนใจรับฟังการบรรยาย และซักถามดี
- ศึกษาดูงานฝ่ายน้ำร้อนบ้านพ่อ ต.แสนทอง อ.ท่าวังผา จ.น่าน

รับฟังบรรยายสรุปโดยคณะกรรมการฝ่ายน้ำร้อน บ้านพ่อ นายอาผา อาจอ ผู้นำศาสนา และ นายเผ่าพันธุ์ ธรรมบัณฑิต ปลัด อบต. แม่ฟ้าหลวงพูดคุยแลกเปลี่ยนกับคณะกรรมการฝ่าย รม บ้านพ่อ

ประเด็นคำถาม – คำตอบ

ลำดับ	คำถาม	คำตอบ
1	ทำไมต้องกักเก็บน้ำ	เพราะน้ำคือปัจจัยที่สำคัญในการทำการเกษตร ชาวบ้านในหมู่บ้านต้องร่วมมือกันสร้างฝายเพื่อกักเก็บน้ำไว้ใช้ในการทำเกษตรกรรม
2	ถ้าไม่มีงบประมาณจากส่วนกลางเข้ามาช่วย คณะกรรมการมีวิธีการหางบประมาณอย่างไร	งบประมาณที่ได้จะมาจากการเก็บจากผู้ใช้น้ำจริงในหมู่บ้าน และเมื่อฝายมีการชำรุดทรุดโทรมก็ช่วยกันซ่อมแซมเพื่อให้เกิดความเป็นเจ้าของ
3	ก่อนจะกลับมาทำนาข้าว ก่อนหน้านี้ชาวบ้านเพาะปลูกอะไรในพื้นที่	สมัยก่อนชาวบ้านปลูกยาสูบกันแทบทั้งหมู่บ้าน เพราะมีราคาดี ปลูกง่าย แต่หลังจากรัฐบาลมีการเก็บภาษีอากรใบยาสูบ ทำให้โดนพ่อค้าคนกลางกดราคา เนื่องจากอ้างว่าต้องหักจ่ายภาษีอากรด้วย

ประเด็นเพิ่มเติม

- วิทยากรประทับใจที่คนในชุมชนมีน้ำในการทำนาทำให้ชาวบ้านทำการเกษตรได้ดีขึ้นสามารถส่งบุตรหลานเข้าเรียนในระดับสูงได้
- วิทยากรซักถามและให้ความสำคัญในการร่วมมือร่วมใจดูแลรักษาฝายกักเก็บน้ำ เพราะน้ำคือหัวใจสำคัญที่ทำให้ชาวบ้านมีกินมีใช้
- วิทยากรให้ความสนใจประเด็นการมีกฎระเบียบที่เข้มแข็งในการใช้น้ำ ทำให้ชาวบ้านมีน้ำใช้ตลอดทั้งปี

วันที่ 30 สิงหาคม 2561

- ศึกษาดูงาน ฝ่ายแก่ง บ้านหัวน้ำ ต.ศิลาแลง อ.ปัว จ.น่าน

รับฟังบรรยายสรุปการบริหารจัดการน้ำ ฝ่ายแก่ง โดย ท่านนายธนยุทธ ทีฆาวงศ์ นายกเทศมนตรี ต.ศิลาแลง

นายเผ่าพันธุ์อิน ธรรมบัณฑิต ปลัดอบต.แม่ฟ้าหลวง และ นายประเสริฐ คำลีอรองประธานสภา อบต.แม่ฟ้าหลวง

แลกเปลี่ยนเรียนรู้หลังจากการรับฟังบรรยายสรุป

ประเด็นคำถาม – คำตอบ

ลำดับ	คำถาม	คำตอบ
1	อยากทราบเรื่องระบบจ่ายน้ำจากฝาย รวมถึงการซ่อมบำรุง	ฤดูฝนเปิดตลอด ฤดูแล้งเปิด-ปิดเป็นเวลา มีคณะกรรมการดูแลชาวบ้านชำระค่าบำรุงเหมืองฝาย ถ้าเสียหายไม่มากขอแรงชาวบ้านมาช่วย และใช้เครื่องจักรในการซ่อมด้วยหากจำเป็น
2.	มีบัตรประชาชนกันทุกคนหรือไม่	มีกันทุกคน
3.	กองทุนบริหารจัดการป่ามาจากไหน และมีรูปแบบการบริหารจัดการอย่างไร	มีกองทุนชิป มีคณะกรรมการสองชุดคือ คณะกรรมการบริหารการเงินและคณะกรรมการตรวจป่า จากนั้นเราส่งผลงานเกี่ยวกับการรักษาป่าและได้รับรางวัล เช่น ลูกโลกสีเขียว รางวัลด้านสิ่งแวดล้อม ทำให้มีกองทุนเพิ่มเติม ให้ชาวบ้านกู้ยืมกองทุนหมุนเวียน เป็นต้น
4.	สภาพป่าที่เป็นอย่างไร เป็นป่าปลูกหรือป่าธรรมชาติ	มีการรักษาป่ามาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2510 ภายหลังมีการปลูกเสริมบ้าง มีมาตรการป้องกันบุกรุกทำลาย รณรงค์ลดการใช้สารเคมี มีการปลูกพืชเศรษฐกิจแทนข้าวโพดซึ่งเป็นพืชเชิงเดี่ยว
5.	ทำอย่างไรในการเปลี่ยนแปลงแนวคิดของชุมชน	สร้างความเข้าใจ ใช้เหตุผลอธิบาย ยกตัวอย่างให้เห็นประโยชน์และผลกระทบที่ชาวบ้านจะได้รับ ผู้นำต้องสร้างจิตสำนึกชุมชนให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการพัฒนา
6.	มีการวัดปริมาณน้ำในฤดูฝน-ฤดูแล้งหรือไม่	ไม่มีการวัดเป็นตัวเลข แต่สังเกตได้ว่าน้ำแล้งมีน้ำพอใช้

ประเด็นเพิ่มเติม

- นาย เผ่าพันธุ์อิน ให้ความสนใจว่าเวลาผ่านไป ชุมชนอาจจะเริ่มคุ้นเคยกับการบริหารจัดการสิ่งสำคัญคือต้องสร้างแรงจูงใจ สร้างเครือข่ายเพื่อความยั่งยืนในการอนุรักษ์ป่า ในการมาดูงานครั้งนี้รู้สึกได้รับแรงบันดาลใจและจะนำไปพัฒนาต่อไปในพื้นที่โดยดู
- ทุกคนประทับใจในเรื่องการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน
- ประทับใจที่วิทยากรมีบอร์ดข้อมูลประกอบการบรรยายทำให้เกิดความเข้าใจร่วม

ข้อสังเกต

- วิทยากรกลุ่ม อบต.แม่ฟ้าหลวง ให้ความสนใจการดูงานที่ฝ่ายเก็บ และได้แจ้งกับทางนายกตำบลศิลาแลงว่าในอนาคตอาจจะพาคน อบต.แม่ฟ้าหลวงมาดูงาน
- วิทยากรให้ความสนใจซักถามเรื่องการได้มาของธงพิกษ์ป่า และเงินรางวัลจากการที่ชุมชนเข้มแข็งดูแลป่า

- เดินทางถึงสำนักงานปลูกป่าสร้างคน บনวิถิพอเพียงรักษาต้นน้ำ บรรเทาอุทกภัย จ.น่าน

แนะนำคณะทำงานเจ้าหน้าที่โครงการปลูกป่าสร้างคนฯ จ.น่าน

นางรุ่งไพลิน เจริญดี คณะกรรมการภาคคอยตุง พูดคุยแลกเปลี่ยนกับวิทยากรโครงการปลูกป่าสร้างคนฯ จ.น่าน

ประเด็นคำถาม – คำตอบ

ลำดับ	คำถาม	คำตอบ
1.	ในพื้นที่ที่มีถิ่นคนเผ่า มีความขัดแย้งหรือปัญหาอะไรบ้าง	มีลี้ละ 15หมู่บ้าน ช่วงแรกเข้าร่วมโครงการ 12หมู่บ้าน ภายหลังอีก 2หมู่บ้านเข้าร่วมด้วย มีความขัดแย้ง เช่น การขุดนาขั้นบันได เชื่อว่าจะถูกทำลาย นายอำเภอประกาศตนเป็นหมอผีเป็นกุศโลบายในการทำงานร่วมกันกับท้องถิ่นแต่ไม่มีปัญหาปัญหาเสพติดหรือคำประเวณีเท่าตอยตุงขายความคิดเรื่องการปลูกพืชเศรษฐกิจ เช่น ประดู่ ผลตอบแทนมากกว่าฝากเงินธนาคาร
2.	คนในพื้นที่ ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพบ้าง ทั้งในอดีตและปัจจุบัน	ตั้งแต่อดีตจนถึงทุกวันนี้ เกษตรกรเป็นหลัก มีแต่ปัจจุบันมีกลุ่มแม่บ้าน กลุ่มปลูกไม้เศรษฐกิจ แต่ยังไม่ชัดเจนนัก ต้องใช้เวลา
3.	การจัดสรรพื้นที่ทำอย่างไร	ใช้หลักการเช่นเดียวกับตอยตุง อยู่ที่ไหน ไม่รุกรานพื้นที่อื่น
4.	มีบัตรประชาชนกันหมดแล้วหรือยัง	ครบหมดแล้ว เป็นคนในพื้นที่ ไม่ค่อยมีปัญหาเรื่องนี้ คนที่ไม่มีบัตรเป็นเพราะตกสำรวจ

ประเด็นเพิ่มเติม

- น่านและตอยตุง แตกต่างกันในเรื่องความหลากหลายทางเชื้อชาติ
- น่านได้เปรียบกว่าตอยตุงในแง่ที่มีโอกาสนำบทเรียนที่ได้จากการพัฒนาตอยตุงมาปรับใช้ เช่น การปลูกป่า
- นำตอยตุงโมเดลมาใช้ที่น่าน ทีมงานจากน่านก็ปรับใช้สิ่งที่ได้เรียนรู้จากการทำงานไปใช้ที่ห้วยส้าน
- สิ่งที่เพิ่มเข้ามา คือ การผลักดันให้ชุมชนพัฒนาวิสาหกิจชุมชน
- ตอยตุงมีอาสา คพต. น่าน มี อสพ.
- ประทับใจเรื่องที่เจ้าหน้าที่รัฐใช้สัญลักษณ์ครุฑในเชิงกุศโลบาย เพื่อช่วยให้เข้าถึงและสามารถปกครองท้องถิ่นได้ง่ายขึ้น สะท้อนภาวะความเป็นผู้นำและความเฉลียวฉลาดในการปกครองในพื้นที่

ข้อสังเกต

- วิทยากรจากดอยตุงให้ความสนใจถามเรื่องสัญชาติและการมีบัตรประชาชน
 - เรื่องพื้นที่ วิทยากรดอยตุงมองว่าน่าจะได้เปรียบกว่าดอยตุง
- ศึกษาฐาน 4 ฐานการเรียนรู้ ภายในสำนักงานโครงการปลูกป่าสร้างคนฯ บ้านเปียงก่อ

ฐานที่ 1 ไร่ 1 แสน

ฐานที่ 2 เกษตรปราณีต ใช้พื้นที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

ฐานที่ 3 แปลงเพาะกล้าไม้

ฐานที่ 4 แปลงผลิตภัณฑ์ สร้างมูลค่า

- ศึกษาฐานพื้นที่เนินกระจกบ้านเปียงก่อ

ศึกษาฐานพื้นที่เนินกระจกบ้านเปียงก่อ โดยนายศุภชัย ทาแก้ว

ประเด็นคำถาม – คำตอบ

ลำดับ	คำถาม	คำตอบ
1	ชาวบ้านที่อาศัยในบริเวณนี้เป็นชาวเขาหรือไม่	บริเวณหมู่บ้านเบียงก้อส่วนใหญ่เป็นคนพื้นเมือง และมีชาวเผ่าลัวะ อาศัยอยู่บ้าง
2	วิธีการในการแบ่งแนวเขตพื้นที่ทำอย่างไร	การเดินแนวเขตด้วยระบบตรวจ GPS พร้อมกับชาวบ้าน เจ้าหน้าที่โครงการฯ และกรมป่าไม้
3	หากมีการฝ่าฝืนกฎระเบียบในการใช้สอยพื้นที่ป่ามีการจัดการอย่างไร	มีการพูดคุยกันในชุมชนก่อนเพื่อหาข้อปรับปรุงแก้ไข แต่หากคุยในระดับชุมชนยังไม่สามารถได้ข้อสรุปก็จะคืนพื้นที่ให้เป็นพื้นที่ป่าหรือร้ายแรงส่งดำเนินการทางกฎหมายโดยกรมป่าไม้
4	หากแบ่งพื้นที่ให้แล้วชาวบ้านไม่ใช้ประโยชน์ ทำอย่างไร	ในการแบ่งพื้นที่ทำกินให้ชาวบ้านสามารถใช้ทำแปลงเกษตรได้ หากไม่มีการใช้สอยโดยปล่อยให้พื้นที่รกร้างเกิน 3 ปี หากต้องการจะทำกินต้องมีการสืบประวัติการครอบครองอีกครั้งเพื่อยืนยันสิทธิ์ในการครอบครองเนื่องจากปล่อยพื้นที่รกร้างเป็นเวลานาน

ข้อสังเกต

- วิทยากรมองว่ากฎระเบียบในการดูแลป่าไม้ของโครงการฯ นาน คล้ายกับดอยตุง
- วิทยากรประทับใจในการทำงานร่วมกับกรมป่าไม้เรื่องกฎระเบียบในการใช้สอยพื้นที่ป่า

- กิจกรรมแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเป็นวิทยากรประจำวันที่ 30 สิงหาคม 2561

ท่านมีความรู้สึกอย่างไรในฐานะที่เป็นวิทยากรทั้งดอยตุงและน่านในการรับคณะที่ผ่านมา ท่านเคยได้ต้อนรับใครบ้าง มีความประทับใจอะไร และคิดว่าอะไรคือสิ่งที่ท้าทายในการเป็นวิทยากรในอนาคต

กิจกรรมแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเป็นวิทยากร

เวลาที่เรารบรยาย หากคณะตั้งใจฟัง ชักถาม นำสิ่งที่บรรยายไปพัฒนา รับคณะแรกๆ รู้สึกอาย ไม่กล้าพูด ต่อมามั่นใจ กล้าแสดงออก ความท้าทายและน่าประทับใจ ตอนที่ทราบว่ามี 908 จะเสด็จ จึงเตรียมตัวท่องสคริปต์อย่างดี

นายธดากรณ์ อุดทา

ประทับใจค่ายเด็กไฟดี ตามปกติมีเครื่องบรรยายอยู่แล้ว แต่ครั้งนั้นผู้บริหารต้องการให้บรรยายสดให้เด็กๆฟัง รู้สึกตื่นเต้น แต่ก็ทำได้ และได้รับคำชื่นชมจากผู้บริหาร ก่อนหน้านั้น กลัวการจับไมค์ ทำงานได้เพียงสามวัน ต้องฝึกบรรยายจริง พอได้ฝึกฝน ทำบ่อยๆ รู้สึกชอบ

นางคำนวล หานนใส

เวลารับคณะ รู้สึกดีใจ ได้เรียนรู้ ประทับใจได้บรรยายขณะที่ 905 เสด็จ

นางสาวพรพิมล ใหม่ห้อย

ประทับใจตอนรับคณะสำนักทรัพยากรสัตว์น้ำส่วนพระมหากษัตริย์ พญ.อายุ 96ปี ความท้าทายคือการเปลี่ยนแปลงกำหนดการ

นายสุรศักดิ์ เสียงดี

เป็นวิทยากรต้องมีความเสียสละ ดีใจที่ได้มีส่วนร่วม บรรยายด้วยภาพจริง ประทับใจที่ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับคณะที่มาดูงาน ได้มีโอกาสใกล้ชิด 905, 908

นางสาวกัลยาณี อยู่ลือ

เริ่มต้นจากการทำขนม ทำอาหารต้อนรับคณะ ลุ้นว่าคณะจะทานหมดไหม พอได้มาเป็นวิทยากรบรรยาย ประทับใจคณะที่สนใจฟัง ชักถาม

นายอาทู่ เบทู

แรกๆไม่กล้ารับคณะเพราะพูดไทยไม่ค่อยได้ นานวันเข้า ดีใจและมั่นใจ ยิ่งถ้าเป็นภาษาเมียนมาหรือจีน จะมั่นใจในการตอบมากขึ้น

นายอภิชาติ มงคลโรจน์กุล

ตื่นเต้นที่ได้รับคณะ ประทับใจเวลาคณะซักถาม

นายเติมศักดิ์ วิเศษวิไลรักษ์

ปกติไม่ได้รับคณะ แต่ช่วยเป็นสื่อกลาง ประสานงานกับวิทยากรชาวบ้าน

นายศุภชัย ทาแก้ว

ประทับใจทีมงานรับคณะด้วยตัวเอง ความท้าทายคือวัตถุประสงค์และความสำคัญของคณะ การตอบคำถามให้ตรงประเด็น

นายอำผา อาจอ

ประทับใจที่ได้เล่าเรื่องในอดีต และการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน

นายวิชิต วิเศษทรัพย์เกษม

ประทับใจได้รับคณะ อยากไปรับคณะ แต่บางที่พูดไม่ชัด เขียนไม่เป็น อ่านไม่ออก

นายอาภา อยู่ลือ

ปกติได้ช่วยแปลภาษา ถ้าคนท้องถิ่นเข้าใจก็ดีใจแล้ว

นายประเสริฐ คำลือ

“อย่าเป็นน้ำเต็มแก้ว” เรียนรู้จากการรับคณะ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อพัฒนา ประทับใจคณะ ปปส. ที่มีต่างชาติมาด้วย มีความหลากหลายทางอาชีพ ประสบการณ์ ได้แลกเปลี่ยนข้อกฎหมายว่าด้วยเรื่องยาเสพติด และคณะมีความตั้งใจในการทำงาน

นายสุภาพ ตาสามสี

ประทับใจตั้งแต่ที่โครงการพัฒนาตอยตุงฯ เข้ามา

นายเผ่าพันธุ์อิน ธรรมบัณฑิต

เรียนรู้การให้โอกาสคน ประทับใจการนำหลักการพัฒนาไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทในพื้นที่

นางรุ่งไพลิน เจริญดี

ความท้าทายคือ การตอบคำถามให้ตรงประเด็นเพราะเวลาที่คณะสอบถามในคำถามที่เราตอบไม่ได้เราไม่สามารถเลี่ยงได้และทำให้เราขาดความมั่นใจ

นายธีรยุทธ มาวิเลิศ

ประทับใจที่ได้ถ่ายทอดองค์ความรู้ที่เป็นระบบ พูดแล้วคนฟังเข้าใจ เกิดการแลกเปลี่ยนรู้ แรกๆมีรุ่นพี่คอยแนะนำเรื่องการพูด ความท้าทายคือ บางครั้งคณะที่มาดูงาน รู้ลึก รู้จริงเก่งกว่าประหม่าว่าเขาลองเชิง

นายพงษ์พัฒน์ เพิ่มการ ครั้งแรก ได้ฝึกบรรยาย 3-4 วันก่อนพูดจริง มีพี่เลี้ยงคอยให้คำแนะนำ และพูดไปตามความเข้าใจ

ประเด็นที่วิทยากรแชร์

- ขาดความมั่นใจเวลาขณะซักถามข้อมูลเชิงวิชาการ เหมือนเขารู้ลึกและเก่งกว่าเรา
- การเป็นวิทยากร ทำให้ได้มีโอกาสอันสูงสุดได้รับคณะ 905 , 908 เป็นสิ่งที่ประทับใจ
- มีความภาคภูมิใจที่ได้เป็นวิทยากรผู้เผยแพร่องค์ความรู้ให้แก่คนหลากหลายอาชีพ
- มีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมของตนเองกับคณะศึกษาดูงาน
- มีความตื่นตัว กตัญญู ความกังวลใจในการยืนต่อหน้าคณะดูงาน
- อยากให้มีการฝึกอบรมวิทยากรในเรื่องการพูด/บรรยาย รวมถึงเพิ่มเติมองค์ความรู้อื่นๆ นอกเหนือจากประเด็นที่บรรยายเป็นประจำ
- วิทยากรมีความกังวลในการพูดภาษาไทยไม่ชัด ทำให้ขาดความมั่นใจในการพูด
- วิทยากรน่านและดอยตุงได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน คณะได้รู้วิทยากรได้เห็นมุมมอง ใหม่ๆ ในด้านงานพัฒนา ที่ไม่เคยทราบมาก่อนจากการสลับกันถาม - ตอบ

ข้อสังเกต

- ทุกคนให้ความสนใจซึ่งกันและกันในการแชร์ประสบการณ์ เพราะบางครั้งเคยเห็นหน้ารู้จักกัน แต่ก็ไม่เคยรู้มาก่อนว่าคนนี้เป็นวิทยากร วันนี้ได้มารู้จักกันและรู้ว่าเป็นวิทยากรบรรยายเรื่องอะไรกัน
- มีความอบอุ่นเหมือนเป็นพวกเดียวกันหัวอกเดียวกัน และสิ่งที่แชร์ก็เป็นสิ่งที่ทำคล้ายกัน ทุกคนอยากแชร์จนเลยกำหนดเวลาที่เราให้แต่ทุกคนก็ยินดีและเต็มใจ

วันที่ 31 สิงหาคม 2561

- ศึกษาดูงานบ้านน้ำช้างพัฒนา อ.เฉลิมพระเกียรติ จ.น่าน

รับฟังบรรยายสรุปโดย นายวันชัย บัวแสน และ นางสาวลลิตา บัวแสน เรื่องการบริหารจัดการป่าโดยชุมชนอย่างมีส่วนร่วม

และร่วมพูดคุยกับชาวบ้านน้ำช้างพัฒนา ณ ลานต้นก่อ บ.น้ำช้างพัฒนา

คณะวิทยากรถ่ายภาพร่วมกับ ณ ลานต้นก่อ บ้านน้ำช้างพัฒนา

ประเด็นคำถาม – คำตอบ

ลำดับ	คำถาม	คำตอบ
1	ในช่วงที่ประชาธิปไตยเข้ามา ทำ อย่างไรตอนเข้ามาปรับตัวกับทางการ	เนื่องจากช่วงที่ประชาธิปไตยเข้ามา พวกเราอยาก เริ่มต้นชีวิตใหม่ไม่ยากที่จะต้องหลบหนี จากการ จับกุมของทางการอีก
2	ด้านการศึกษา เดี่ยวนี้เด็กๆไปเรียนที่ ไหน	ในจังหวัดน่าน แพร่ และเชียงราย
3	สามารถตัดไม้มาสร้างบ้านได้เลย หรือไม่	ตัดได้ แต่ต้องทำหนังสือแจ้งเป็นลายลักษณ์อักษร หากตัดเพื่อขาย ถูกจับทันที ตัดเพื่อใช้สอย ต้องแจ้ง
4	ใช้ระยะเวลาอันยาวนานแค่ไหนในการโน้มน้าว ให้ชุมชนมีส่วนร่วมกับการโครงการฯ	มีคนสามกลุ่ม กลุ่มแรก ยังไงก็ปฏิเสธ ไม่เอาด้วย กลุ่ม สอง น่าสนใจ กิลงองดู กลุ่มสาม เชื้อฟ้าง และลงมือทำ แบบไม่มีเงื่อนไข (กลุ่มนี้มีมากที่สุด) พอกลุ่มนี้ทำและ เห็นผล สองกลุ่มแรกก็ยอมทำตาม
5	มีการอนุรักษ์ความเป็นชนเผ่าอย่างไร	เนื่องจากเป็นคนลัวะ ซึ่งเป็นพุทธและนับถือผี และมีค

		ริสเตียนประมาณ30% แทบไม่มีปัญหาเรื่องวัฒนธรรมชนเผ่า อาจมีคนภายนอกมาแต่งงานกับคนพื้นที่บ้าง ก็ต้องยึดถือตามชนบประเพณีที่ชุมชนมีอยู่ แต่มีบ้างที่ไม่เชื่อฟังและถูกขับไล่
6.	ก่อนที่มูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ และปิดทองฯ เข้ามา มีโครงการหรือนายทุนอื่นๆ พยายามให้ความช่วยเหลือหรือมาพัฒนาอะไร อย่างไรบ้างหรือไม่ และคิดเห็นอย่างไรที่คนภายนอกมองว่า นานทำลายแหล่งต้นน้ำ	มีนายทุนเข้ามาบ้าง แต่ไม่ได้มาเพื่อการพัฒนา เน้นผลประโยชน์ แต่มูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ และปิดทองฯ เข้ามาให้ความรู้ ให้โอกาส ให้ทางเลือก หาดตลาดรองรับ ทำให้ชาวบ้านมีความรู้ มีรายได้ เข้าใจเรื่องความยั่งยืนที่แท้จริง รัฐได้ป่า ชาวบ้านมีรายได้ ส่วนเรื่องทำลายแหล่งต้นน้ำ เพราะขาดความรู้ ชาวบ้านจึงไม่ตระหนักว่าการปลูกพืชเชิงเดี่ยวและใช้สารเคมีจะส่งผลกระทบต่อภัยแล้งมากขนาดไหน แต่เมื่อรู้แล้ว ก็พยายามเปลี่ยนแปลงและรักษาต้นน้ำไว้
7.	ในการจัดสรรพื้นที่ ทำอย่างไรบ้าง	ยกตัวอย่าง เรามีพื้นที่อยู่ด้านล่างและต้องการพื้นที่ทำกินด้านบนบ้าง ก็จะมีการคุยทำข้อตกลงกัน แบ่งให้แต่ละครัวเรือนมีพื้นที่ทั้งด้านล่างและด้านบนให้มีสัดส่วนเท่าเทียม
8.	ทัศนคติระหว่างคนรุ่นเก่าและคนรุ่นใหม่	มีความแตกต่างกันอย่างแนนอน แต่นึกถึงคำกำชับของคุณชายเสมอว่า “ชาวบ้านได้อะไรสูงสุด” ก็จะตกลงกันได้
9.	พื้นที่ป่าที่ขอคืน ปลูกขึ้นมาใหม่หรืออย่างไร	ให้ป่าฟื้นเองตามธรรมชาติ และมีปลูกเสริมบ้าง
10.	อยากทราบเรื่องการส่งเสริมการแปรรูปผลผลิต	การแปรรูปกล้วย ทำเป็นกลุ่ม ตามออเดอร์ มีจากสยามบานาน่าและอื่นๆ นอกจากนี้ เรียนรู้จากคณะที่มาศึกษาดูงาน ซึ่งได้แนะนำเรื่องคุณภาพ รสชาติ และบรรจุภัณฑ์

ประเด็นเพิ่มเติม

- ประทับใจ วิทยากรบ้านน้ำช้างพัฒนา ที่มีภาวะความเป็นผู้นำของผู้นำท้องถิ่นทั้งผู้นำรุ่นเก่า และผู้นำรุ่นใหม่ของหมู่บ้าน
- ประทับใจการตอบคำถามของวิทยากร(จากนาน)ที่สามารถตอบข้อซักถามได้อย่างชัดเจน ตรงประเด็น และมีความมั่นใจ อ้างอิงได้โดยการนำเสนอในรูปแบบบอร์ดข้อมูล
- เน้นสอบถามถึงเรื่องการแปรรูปผลิตภัณฑ์พืชผลทางการเกษตรที่ปลูกเองในพื้นที่

ข้อสังเกต

- คณะจากดอยตุงให้ความสนใจซักถามเรื่องการจัดสรรพื้นที่ป่า และคอยสอบถามเปรียบเทียบกับจัดการของตนเองบนดอยตุง
- วิทยากรรู้จักคุ้นเคยกันมากขึ้นกว่าเดิม สนุกสนมกันมากขึ้น

- รับประทานอาหารกลางวันร่วมกับ ชาวบ้านน้ำช้างพัฒนา

รับประทานอาหารกลางวัน ณ บ้านพัก

- เดินเท้าหมู่บ้านบวกหญ้า

พูดคุยแลกเปลี่ยนกับชาวบ้านในหมู่บ้านบวกหญ้า

ข้อสังเกต

- วิทยาการขึ้นชอบวิถีชีวิตชาวบ้านในพื้นที่ที่มีความเป็นอยู่เรียบง่าย ยังห่างไกลสิ่งอำนวยความสะดวกแบบชุมชนเมือง
- ชาวบ้านในพื้นที่เหมือนกับคนดอยตุงที่ยังนับถือศาสนา พุทธ และ คริสต์ ไปพร้อมกับการนับถือผี ตามแบบบรรพบุรุษ
- การสื่อสารยังใช้ภาษาชนเผ่ากันโดยทั่วไปสลับกับการใช้ภาษาไทยเหมือนคนบนดอยตุง

- กิจกรรมเก็บเกี่ยวเก็บกิน เพื่อประกอบอาหารคำรับประทานร่วมกัน

ข้อสังเกต (จากการทำอาหารร่วมกัน)

- วิทยากรมีความสนุกสนานที่ได้ร่วมกันเตรียมวัตถุดิบเพื่อประกอบอาหารและเรียนรู้เรื่องการปลูกพืชผักสวนครัว ได้รับความรู้ในครัวเรือน
- วิทยากรมีเวลาที่ได้ทำกิจกรรมร่วมกัน ได้โอกาสพูดคุยทำความรู้จักกัน ในระหว่างการประกอบอาหาร

กิจกรรมประจำวัน ที่ 31 สิงหาคม 2561 เสนอความคิดเห็นในการปรับปรุงการเป็นวิทยากรให้ดีขึ้น วิทยากรมีสิ่งใดที่ได้จากการเรียนรู้และจะนำความรู้ที่ได้ไปปรับปรุงในการเป็นวิทยากรรับคณะต่อไปในอนาคตอย่างไร (ให้เขียน และแชร์กันเป็นรายบุคคล)

วิทยากรเขียนประเด็นการเรียนรู้ของตนเองเพื่อเตรียมนำเสนอ

นายทรงยศ วิเศษจรงค์ดี

นางมยุรา สิลาวงศ์กรกุล

นายทรงยศ วิเศษจรงค์ดี

ผมเป็นคนหนึ่งที่ต้องใช้การพูดเพื่อสื่อสารงานค้าขายกาแฟของผม การบรรยายให้คณะทุกครั้งเป็นการฝึกฝนการใช้ภาษาไทยให้ถูกต้อง การลำดับและการนำเสนอเรื่องราวไปในทิศทางเดียวกัน ดูเหมือนวิทยากรที่ผ่านได้รับการฝึกอบรมเพื่อเป็นวิทยากร เวลาารับคณะดูเป็นระบบ วิทยากรให้ความรู้จำเป็นต้องพัฒนาองค์ความรู้เพื่อจะสามารถตอบคำถามให้กับคณะได้ด้วย

นางมยุรา สิลาวงศ์กรกุล

ฝึกพูดด้วยความชัดเจน ตรงประเด็น พัฒนาบุคลิกภาพให้มั่นใจ เพราะคนเราไม่เก่งทุกเรื่อง เราพูดในสิ่งที่เรา รู้จริง มีข้อมูลอ้างอิง เตรียมตัวแต่งกายมารับคณะให้สุภาพเรียบร้อยการถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับคนรุ่นหลัง ให้คนรุ่นใหม่มาพูดคุยด้วยเวลารับคณะ จะได้เข้าใจและถ่ายทอดได้ในอนาคต ใช้บอร์ดหรืออุปกรณ์อื่นๆเป็นสื่อ ฝึกทักษะ การเป็นวิทยากร

นายสรพงษ์ พรจรัสโชติ

นายหลวง นามยี่

นายหลวง นามยี่

เพิ่มพูนองค์ความรู้ให้กับวิทยากร เพื่อให้ข้อมูลที่น่าเชื่อถือ แม่นยำ แม้บางครั้งหนักใจกับคำถามที่คณะเจาะลึกจนไม่มั่นใจ ก็ต้องกล้าตัดสินใจบอกคณะว่าเราไม่ทราบจริงๆ แต่จะพยายามหาข้อมูลให้ภายหลัง การสร้างทีมที่ใหม่เป็นคนรุ่นใหม่ให้เป็นวิทยากรที่มีความเข้าใจ ความเสียสละ และการพัฒนาตนเอง

นายวันชัย ปรีชาสถาพรกุล

นางศุภรัตน์ จะพื่อ

นายวันชัย ปรีชาสถาพรกุล

ผมประทับใจ ที่ได้เห็นวิทยากร นาน สามารถบรรยายให้ความรู้แก่คณะจากข้อมูลจริง ที่สามารถวัดผลได้มีบอร์ดข้อมูลที่ชัดเจนมาอ้างอิงทำให้เกิดความน่าเชื่อถือ

นางศุภรัตน์ จะพื่อ

มีวิทยากร นาน เป็นแบบอย่างที่ดีในการกล้าพูดในสิ่งที่รู้ ที่มีประสบการณ์ และปรับปรุงการใช้ภาษาไทย ที่ผ่านมาไม่ค่อยมั่นใจ มาดูงานครั้งนี้ช่วยให้มั่นใจมากขึ้น และมีกำลังใจอยากพัฒนาการเป็นวิทยากรรับคณะ

นายเผ่าพันธุ์อิน ธรรมบัณฑิต

1. เตรียมข้อมูลให้มากกว่านี้
2. เรียบเรียงภาษาให้น่าฟังยิ่งขึ้น
3. ใช้ภาษาที่นุ่มนวลมากขึ้น
4. เตรียมวัสดุอุปกรณ์ประกอบการบรรยาย
5. ควบคุมอารมณ์ให้อยู่ในประเด็นคำถาม
6. พูดย่อตอบให้ตรงประเด็นคำถาม

นายประเสริฐ คำลือ

ในความคิดของผม ตัววิทยากรเองก่อนที่จะสามารถเผยแพร่องค์ความรู้ได้นั้น จะต้องมีการประสบการณ์และความรู้ที่เข้าใจ เข้าถึง และพัฒนาตัวเองเสมอ และโลกปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและหัวใจสำคัญต้องอยู่บนพื้นฐานความถูกต้องและความเป็นจริงที่หลักฐานในการปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม และค้นคว้าหาความรู้หลากหลายเพื่อนำมาพัฒนาการถ่ายทอดความรู้ไปสู่ความภาคภูมิใจ (ไม่มีใครแก่เกินเรียน)

นายเติมศักดิ์ วิเศษวิไลรักษ์

ส่วนตัวผม ไม่ได้เป็นวิทยากรแต่ผมได้ประสานงานวิทยากรในส่วนงานพัฒนาได้ประสบการณ์จากการประสานงานได้ทราบว่าในชุมชนมีผู้ที่มีความสามารถ

หากมีการประสานงานมาจากหน่วยงานภายนอกเพื่อการติดต่อขอวิทยากรในชุมชนผมสามารถประสานงาน และอำนวยความสะดวกในการประสานงานวิทยากรชุมชน

นายอาก่า อยู่ลือ

หลักในการพูด และการวางตัว การพูดจะต้องพูดในเรื่องที่เตรียมไว้ การแต่งกายก็ต้องแต่งกายให้สุภาพเรียบร้อย และมีความมั่นใจในตัวเองก่อนด้านองค์ความรู้ที่เราจะเผยแพร่ ตัวเราเองก็ต้องมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาจริงๆด้วย

นางสาวคันทวล หานนใส

1. ข้อมูลองค์ความรู้ต้องมาจากผู้ปฏิบัติจริง เป็นผู้ดำเนินการจริง จึงจะสามารถเผยแพร่องค์ความรู้แก่ผู้อื่นได้
2. การปรับปรุงบุคลิกภาพ การตอบคำถามขณะที่มาดูงาน
3. การแก้ปัญหาเฉพาะหน้า ในงานอย่างทันที่ และหลีกเลี่ยงคำถามที่เราไม่สามารถตอบได้
4. ความร่วมมือจากหลายหน่วยงานในการแก้ปัญหาต่างๆ
5. การนำเสนอให้องค์ความรู้แก่ขณะที่มาจากหลายๆที่
6. มีความมั่นใจหรือความภูมิใจในงานรับคณะมากขึ้น

นายอาผ่า อาจอ

1. จากการที่ได้มาดูงานที่นาน ทำให้ได้เห็นและเรียนรู้ ในสิ่งที่ไม่เคยได้เห็น ได้รู้ในสิ่งที่ไม่เคยรับรู้ จะนำเอาความรู้ที่ได้ไปปรับใช้ในการเป็นวิทยากร ที่เชิงรายได้ดีกว่าเดิม
2. จะนำความรู้ที่ได้ไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับตนเองมากที่สุด

นายสุรศักดิ์ เสียงดี

1. เพิ่มศักยภาพในการพูดและการให้ข้อมูลที่ชัดเจนและมั่นใจ
2. ทักษะไหวพริบ การแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้อย่างรวดเร็วไม่ขัดแย้งกับองค์กร
- 3.

นายธดากรณ์ อุดทา

จะนำไปปรับปรุงในส่วนของการให้ข้อมูล จะต้องแม่นยำในส่วนของคุณข้อมูลจริง เพื่อการตอบคำถามกับนักท่องเที่ยวได้ชัดเจนถูกต้อง และการให้ความร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ ทำในสิ่งที่ขอมาได้

นางสาวเสาร์ หานนแสง

1. ได้เจอน้อง มิน เป็นผู้บรรยายที่มีความมั่นใจ ในการพูดมาก
2. ประทับใจพี่ที่บรรยายที่บ้านน้ำปาก
3. จะปรับปรุงตนเองให้กล้าแสดงออกมากขึ้น มั่นใจในการพูด
4. จะหาข้อมูลเกี่ยวกับงานที่เราจะบรรยายให้มากขึ้น
- 5.

นายอาทู่ เบญ

ศึกษาองค์ความรู้เพิ่มเติมเพื่อการเผยแพร่องค์ความรู้ที่มีประสิทธิภาพ ศึกษาเพิ่มเติมในเรื่องที่ตนเองถนัด เช่นเรื่องของกาแฟ เพราะเป็นเรื่องที่มีข้อมูลเยอะ แต่ถ้าเป็นเรื่องของอดีต มั่นใจ ตอบได้ ไม่กลัว

นางรุ่งไพลิน เจริญดี

- จะนำไปปรับปรุงการเป็นวิทยากรที่ดีในอนาคต
- มีความกล้าในการพูดความจริง เตรียมตัวตอบคำถามคณะดูงานได้อย่างถูกต้อง
- เวลาฟังผู้นำรุ่นใหม่ที่บ้านน้ำช้างบรรยายแล้วรู้สึกถึงความมั่นใจ อยากทำได้บ้าง
- ประทับใจในเรื่องของการนำการบริหารจัดการป่าแบบ ดอยตุง โมเดลมาใช้

นายอภิชาติ มงคลโรจน์กุล

เห็นภาพรวมของงานพัฒนามองเห็นภาพสะท้อนของดอยตุง จากสิ่งที่ได้มาเห็น ทำให้เห็นว่าดอยตุงมีจุดบกพร่องอยู่พอสมควร จึงเป็นโอกาสที่ดีในการพัฒนาพื้นที่ จ.น่าน จากความผิดพลาดของดอยตุง

นายสุภาพ ตาสามสี

- สิ่งที่ทำให้คณะได้รับความรู้ คือการที่คณะได้ไปสัมผัสสถานที่ในอดีต โดยมีวิทยากรที่มีความรู้ในเหตุการณ์นั้น มาช่วยอธิบายให้กับคณะ ถึงความเป็นมา เพื่อให้ดูเป็นธรรมชาติ
- การเตรียมเอกสาร รายละเอียด หรือหัวข้อในการรับคณะ ผู้ประสานงาน สื่อสารกับวิทยากรเพื่อไม่ให้เกิดการนอกประเด็น

นายสรพงษ์ พรจรัสโชติ

1. เราควรสรรหาวิทยากรรุ่นใหม่ ให้เข้ามาเรียนรู้ไปพร้อมกับวิทยากรรุ่นเก่า ในขณะที่มีคณะศึกษาดูงาน
2. ควรมีบอร์ดข้อมูลประกอบการบรรยาย
3. ฝึกวิทยากรของดอยตุงให้มีความคล้อยคลึงกับวิทยากร จ.น่าน

นายวิชิต วิเศษทรัพย์เกษม

1. ถ้ามีคณะมาดอยตุงยินดีให้ความร่วมมือและถ่ายทอดข้อมูลองค์ความรู้ให้
2. จุดเสียในการดำเนินงานในพื้นที่ จ. น่านคือ มีการใช้สารเคมีในการทำการเกษตรและมีปัญหาดินสไลด์

ข้อสังเกต

- วิทยากรมีความกระตือรือร้นในการเขียนเรื่องราวที่ตนได้เรียนรู้จากการดูงาน จ.น่าน แม้ว่าจะไม่สามารถเขียนได้ก็ยังร้องขอให้วิทยากรท่านอื่นช่วยเขียนให้
- ส่วนใหญ่วิทยากรดอยตุง จะพูดชื่นชมวิทยากรที่ บ้านน้ำช้าง ว่ามีความเป็นวิทยากรมืออาชีพที่หน้าเอาเป็นแบบอย่าง

ภาคผนวก

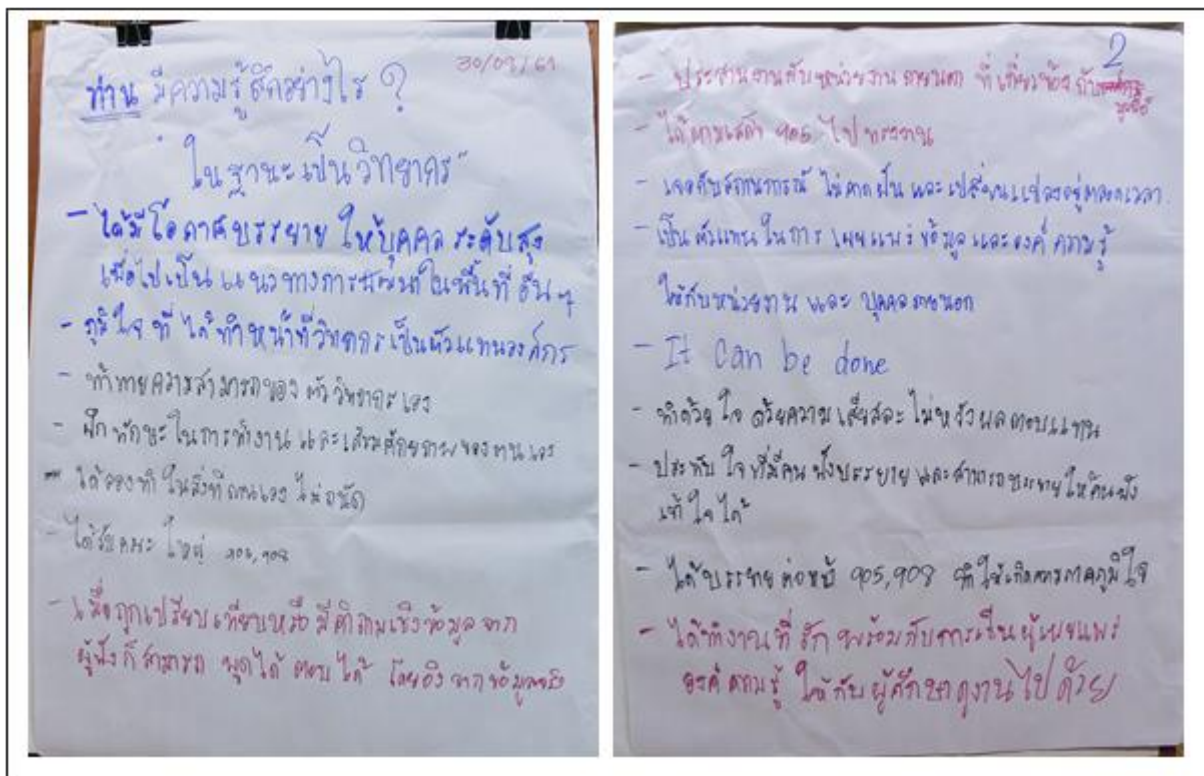
1. รายชื่อคณะวิทยากรผู้ปฏิบัติงานต้อนรับให้องค์ความรู้

ระหว่างวันที่ 29 สิงหาคม - 1 กันยายน 2561

ที่	ชื่อ-สกุล	อายุ (ปี)	หมู่บ้าน	ตำแหน่ง	เบอร์ติดต่อ
1	นายสรพงษ์ พรจรัสโชติ	46	อาข่าผาฮี้	พัฒนาสังคม	064-680 4564
2	นายวันชัย ปรีชาสถาพรกุล	37	ป่าคา	ส.อบต.	082-189 3564
3	นายอภิชาติ มงคลโรจน์กุล	30	ป่าคา	ผลิตภัณฑ์ชุมชนบ้านป่าคา	093-5875159 093-2915405
4	นายอาผ่า อางอ	62	ผ่าฮือ	ผู้นำศาสนา	082-190-5818
5	นางมยุรา สิลาวงสกรกุล	54	ขาหย่างพัฒนา	ผช.ผญบ.ขาหย่างฯ	087-575-9522
6	นายวิจิต วิเศษทรัพย์เกษม	62	ลิเซ	ผู้อาวุโส	ติดต่อผ่านอนันต์ 093-218-7833
7	นายเติมศักดิ์ วิเศษวิไลรักษ์	40	จะลอ	พัฒนาสังคม	093-221 4869
8	นางศุภรัตน์ จะพือ	35	ขาหย่างพัฒนา	ส.อบต.	083-573 0551
9	นายทรงยศ วิเศษขจรศักดิ์	38	ลิเซ	วิสาหกิจชุมชนกาแฟลิเซ	090-893 3440
10	นายอาหู่ เบทู	64	สวนป่า	ผู้อาวุโส	089-264-6498
11	นายสุภาพ ตาสามดี	46	ห้วยน้ำขุน ม.17	เลขาฯ นายก อบต.	091-395 1530
12	นายประเสริฐ คำลือ	40	ห้วยน้ำขุน ม.17	รองประธานสภา อบต.	086-915 1653
13	นางรุ่งไพลิน เจริญดี	40	ห้วยน้ำขุน ม.18	คณะกรรมการกาดคอตุง	083-156 0772
14	นายมนัส พรถาวรทรัพย์	39	อาข่าผาฮี้	วิสาหกิจชุมชนกาแฟผาฮี้	090-948 2784 ไม่มาเข้าร่วม
15	นายวันชัย ชื่นโซคนำชัย	36	อาข่าผาฮี้	วิสาหกิจชุมชนกาแฟผาฮี้	- ไม่มาเข้าร่วม
16	นายดำรง ชื่นวิไลทรัพย์	38	อาข่าผาฮี้	วิสาหกิจชุมชนกาแฟผาฮี้	085-035 7411 ไม่มาเข้าร่วม
17	นายชาญชัย จิราพัฒนาการ	60	ห้วยไร่สามัคคี	ส.อบต.	089-854-6033 088-401-6016
18	นายเผ่าพันธุ์ริน ธรรมบัณฑิต	48	บ้านดู่	ปลัด อบต.แม่ฟ้าหลวง	081-881 5996

ที่	ชื่อ-สกุล	วคป. เกิด	อายุ(ปี)	ตำแหน่ง	เบอร์ติดต่อ
19	นางอมรรัตน์ บังคมเนตร	18/02/2516	43	ผจก.ส่วนงานข้อมูลองค์ความรู้	086-1916758
20	นางสาวลีลา ดวงดำรงค์	15/01/2525	36	จหน.ต้อนรับและเผยแพร่องค์ความรู้	086-6968624
21	นางสาวกนกวรรณ รชตัญญูทิพย์	17/01/2530	31	จหน.ต้อนรับและเผยแพร่องค์ความรู้	085 - 6205626
22	นางสาวพรพิมล ไหมน้อย		31	จหน.ต้อนรับและเผยแพร่องค์ความรู้	084-7401512
23	นางสาวเสาร์ หนนานแสง		34	พนักงานตกแต่งและบรรจุหีบห่อเจ้า	083-5315528
24	นางสาวคำนวล หนนานใส		31	พนักงานคลังวัตถุดิบ โรงงานกาแฟ	091-0796400
25	นายหลวง นามยี่		42	หัวหน้างานส่งเสริมกาแฟ	080-1282232
26	นายอาก่า อยู่ลือ		37	จหน.งานส่งเสริมกาแฟ	094-8179739
27	นายสุรศักดิ์ เสียงดี		41	หัวหน้าแผนก สปีลือกแมคคาเดเมีย	081-4322016
28	นายธดากรณ์ อุดทา		30	จหน.ต้อนรับพระตำหนักคอยตุง	083-0863105
29	นายพงษ์พัฒน์ เพิ่มการ			นายพงษ์พัฒน์ เพิ่มการ เจ้าหน้าที่ส่วนข้อมูล มูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ	
30	นายธีรยุทธ มาวิเลิศ			หัวหน้าทีมภาคสนาม พื้นที่ตำบลขุนน่าน	
31	นางสาวกัลยาณี อยู่ลือ			เจ้าหน้าที่ส่วนงานแปรรูปและตลาดชุมชน	

- [illegible]

- เชื้อเชื้อราของผักผลไม้โดนกับปลาทูน่า จะอันตรายกว่าผักผลไม้
- เชื้อราที่ขึ้นในอาหารจะมีลักษณะ และกลิ่นที่รุนแรง
- เชื้อราที่ขึ้นในอาหารที่ขึ้นในตู้เย็นกับที่โดนในตู้เย็นที่อุณหภูมิห้อง
- หากพบเชื้อราที่ขึ้นในอาหารประเภทนี้ ซึ่งยังไม่ขึ้นกับเนื้อ และกระดูกเนื้อสัตว์
- ได้มาพบ กับผู้จำหน่าย ประเทศไหนทั้ง ไทย และต่างประเทศ
- ขึ้นประปรายกว่าที่ ไม่คิดว่า จะได้นะ
- ได้รับโอกาสและประสบการณ์ที่ดี
- ได้ไปหาหาอาหารจากโรงเลี้ยงหมู และเลี้ยงไก่ที่คณะดูงาน
- หวังว่า และ คณะ
- ไม่รู้เรื่องที่เขาพูด จดเป็นเรื่องราวเล็กๆ น้อยๆ
- คนที่ทำ คณะที่ เลิศทางมา เขาเห็นคนหัวเราะคนเดียว
- นำเรื่องมาประพันธ์บทกวี จากชีวิตประจำวัน 100
- บทกวีที่เขียน การเรียนรู้แก่คนรุ่นหลัง
- ได้คิดเขียนบทกวี ซึ่งสถานที่ต่างๆ ที่ไม่เคยไป

- แรกสุดนั้น ทหารญี่ปุ่น ได้กวาดล้าง
- ญาติๆ ที่บ้านคนนั้น โดนได้รับบาดเจ็บหนัก เพราะโดนแทงด้วยดาบแล้วทิ้งไว้
- ได้มีสื่อมวลชนคน โดยที่ไม่เคยสัมภาษณ์เขาว่าทำไมได้
- เขาได้หนีเข้าไปทำงานที่โรงงาน ก็จากไปร่วมด้วยคุณครู
- หลังจากที่กลับมาเขาเขาก็ได้ไปหาพี่ชายที่โตๆ ไป ต่อไปร่วมไม่ได้ทุกครั้ง
- เขาก็ทำงาน ในตลาดเขาจากนั้นแล้ว ให้พี่ชายไป คนในนั้นได้
- เขาก็หนีไปบ้านที่คนทำโรงงานได้
- การเดินทางไม่มีวันสิ้นสุด "ว่าทำไมมันถึงเป็นแล้ว"
- มีตำรวจ แดงไปจับเขาจับแล้ว ถัดมาคือ ย้ายครอบครัว
- 66 จากเมืองเขื่อนรู้ งานการปกครองท้องถิ่น ข้าราชการ
- สภากลางใจคน ในการพัฒนา คนเขาจากมา แดงไปจับ
- ไม่มีวัน จากคณะลูก

- [illegible]

3. ผลการประเมินความพึงพอใจและการประเมินด้านการจัดการ

รายงานผลการประเมินความพึงพอใจ

คณะวิทยากรผู้ปฏิบัติงานต้อนรับให้องค์ความรู้
กับคณะที่เข้ามาศึกษาดูงานมหาวิทยาลัยที่มีชีวิต

วันที่ 29 - 31 เดือน สิงหาคม พ.ศ. 2561

ณ โครงการปลูกป่าสร้างคน บนวิถีพอเพียง รักษาต้นน้ำ บรรเทาอุทกภัย จังหวัดน่าน

1.จำนวนผู้เข้าร่วม ทั้งหมด 19 คน ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 19 คน คิดเป็นร้อยละ 100

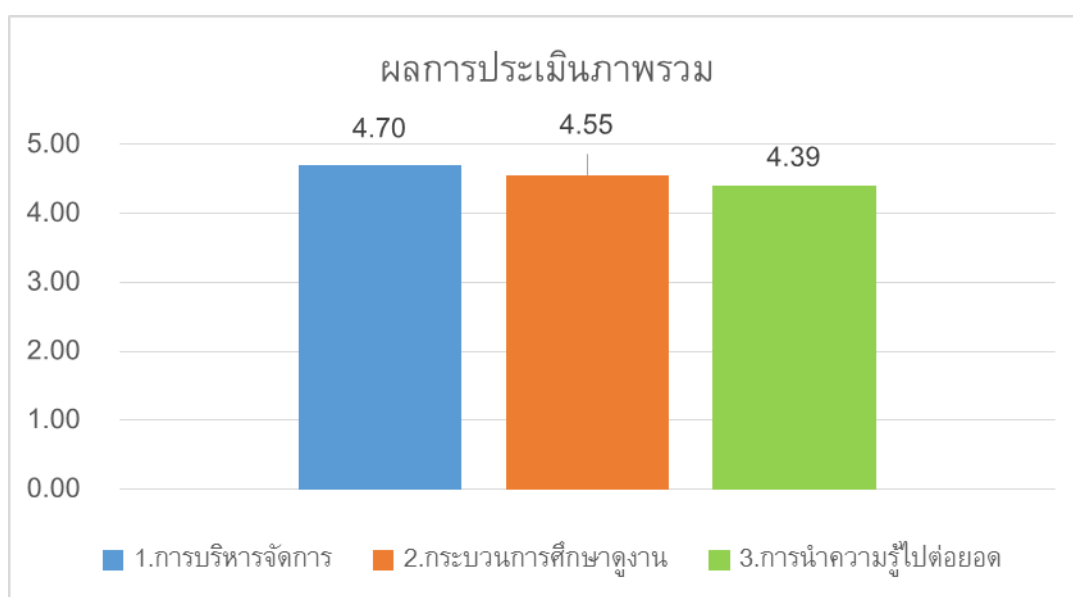
2.ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

จากผลการประเมินพบว่า เป็นเพศชาย 14 คน (ร้อยละ 73.68) และเพศหญิง 5 คน (ร้อยละ 26.32)

3.ผลการประเมินในด้านต่าง ๆ

ผลการประเมินได้จากการให้ผู้ตอบแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นผ่านแบบประเมินในหัวข้อต่าง ๆ ซึ่งกำหนดระดับความคิดเห็นดังนี้ 1 = น้อยที่สุด 2 = น้อย 3 = ปานกลาง 4 = มาก 5 = มากที่สุดมีผลการประเมินดังนี้

3.1 การประเมินผลภาพรวมเฉพาะด้าน 3 ด้าน คือ การบริหารจัดการ กระบวนการศึกษาดูงาน และการนำความรู้ไปต่อยอด พบว่า ด้านการนำความรู้ไปต่อยอด มีค่าคะแนนน้อยที่สุด คือ 4.39

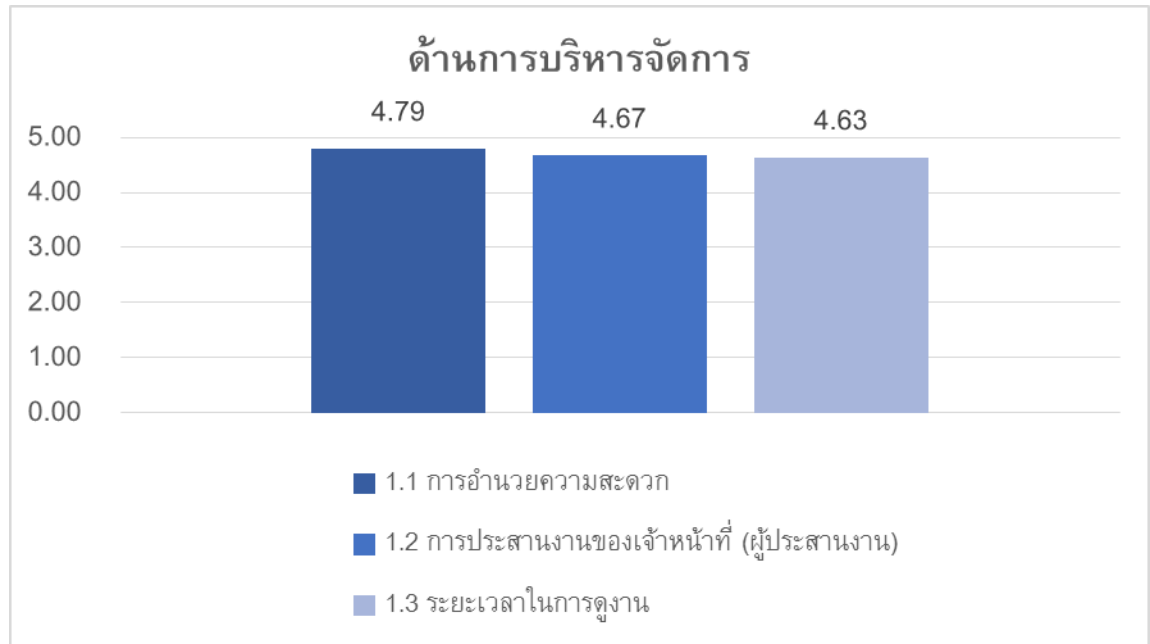

3.2 ผลการประเมินแยกตามประเด็น

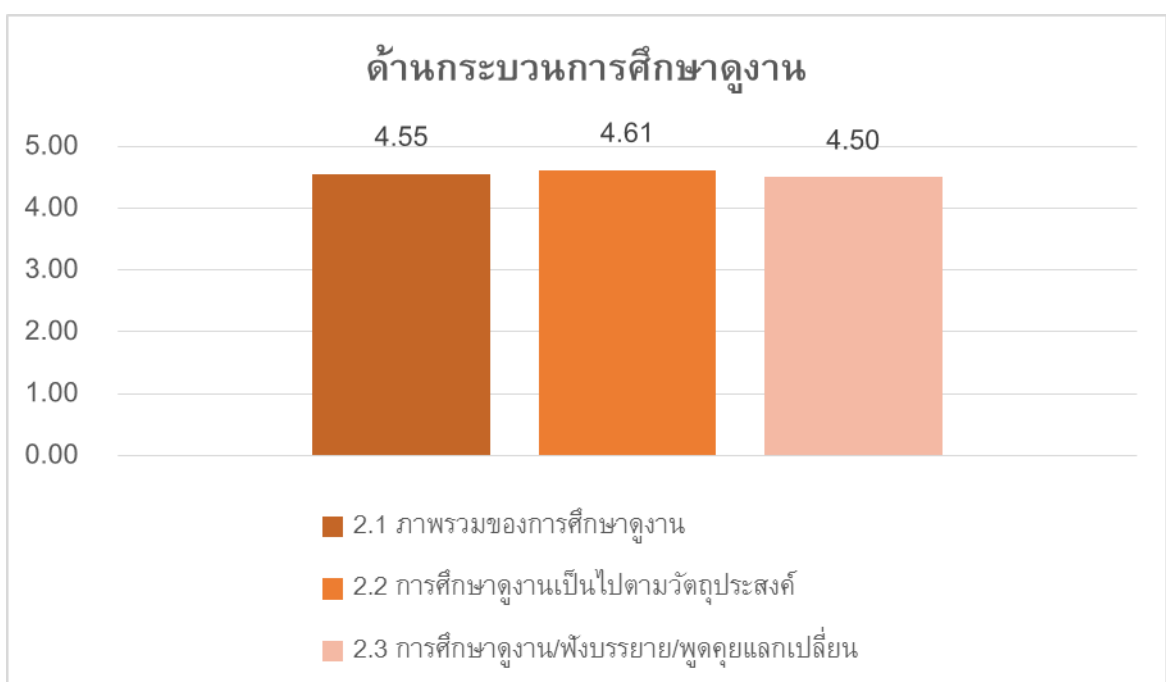
(1) ด้านการบริหารจัดการ

ด้านการบริหารจัดการพบว่า เรื่องระยะเวลาในการศึกษาดูงาน มีค่าน้อยที่สุด คือ 4.63

(2) ด้านกระบวนการศึกษาดูงาน

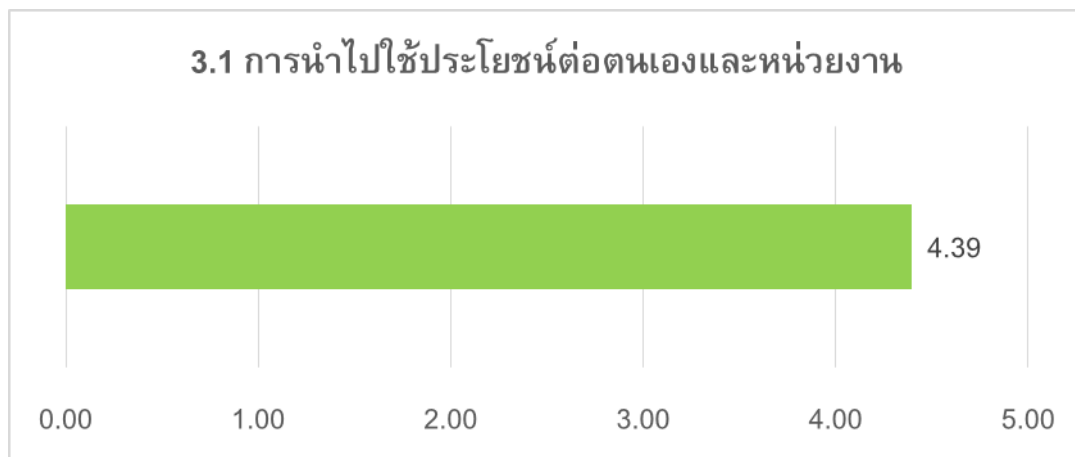
ด้านกระบวนการศึกษาดูงาน พบว่า เรื่องการศึกษาดูงาน/ฟังบรรยาย/พูดคุยแลกเปลี่ยน มีค่าคะแนนน้อยที่สุด คือ 4.50

(3) ด้านการนำความรู้ไปต่อยอด

ด้านการนำความรู้ไปต่อยอดพบว่า เรื่องการนำไปใช้ประโยชน์ต่อตนเองและหน่วยงาน มีค่าคะแนน 4.39

3.2 การศึกษาดูงานในครั้งนี้ได้รับจากแรงบันดาลใจหรือการศึกษาดูงานเรื่องใดบ้างที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับงานของท่าน

• ด้านการเป็นวิทยากร

- การวางตัว การใช้ภาษา การพูด การสื่อความหมายของคำพูดเพื่อให้คนดูงานเกิดความเข้าใจมากที่สุด ตลอดจนถึงองค์ความรู้ที่เราจะพูด
- เรื่องการบรรยายมีความมั่นใจ สามารถทำให้คนฟังเข้าใจเนื้อหาที่วิทยากรบรรยาย
- วิทยากรบรรยายไปในทางเดียวกัน
- การสร้างตัวตนในการเป็นวิทยากร
- การจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ให้พร้อม
- ควรแต่งกายให้เหมาะสมและสุภาพให้เหมาะสมกับงานนั้นๆ

• ด้านหลักการพัฒนาหรือแนวคิดในการทำงาน

- การพัฒนาล้วนเกิดขึ้นอย่างค่อยเป็นค่อยไปอย่างมีระบบ
- การทำงานอย่างเป็นระบบและเป็นทีมทำให้งานสำเร็จและมีประสิทธิภาพ
- ความเสียสละโดยไม่หวังผลตอบแทน
- การให้ความช่วยเหลือชาวบ้านแต่ละครั้งควรมีเหตุมีผล
- การมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อตระหนักถึงความเป็นเจ้าของและหวงแหน
- พูดแล้วทำ ทำเป็นตัวอย่าง ทำก่อนได้เปรียบ

- การทำนาหมุนเวียนและการทำฝายสามารถสร้างรายได้เพิ่มขึ้น
- การรักษาป่าโดยชุมชน
- กระบวนการทำให้ชุมชนเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเอง
- การเกษตรผสมผสานที่นำไปใช้ในพื้นที่เล็กๆ
- **การนำไปประยุกต์ใช้**
 - เป็นการศึกษาดูงานที่มีการบรรยายพร้อมกับการเห็นภาพความเป็นจริงที่บรรยายสามารถสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้ฟังเป็นอย่างดี สิ่งที่จะนำกลับไปใช้ คือ การศึกษาข้อมูลในอดีตให้มากขึ้นเพื่อที่จะนำมาพูดบรรยายได้อย่างมั่นใจ
 - การที่ได้เห็นพื้นที่จริงและความร่วมมือของชุมชนทำให้มีแรงบันดาลใจที่จะนำประสบการณ์ เครื่องมือ กลับมาใช้
 - แรงบันดาลใจจากการดูงานครั้งนี้เป็นแรงผลักดันให้มีการพัฒนาตัวเองในสิ่งที่บกพร่อง ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของงานชุมชนและชีวิตประจำวันของตนเอง มีความรู้สึกประทับใจในการมาดูงานในครั้งนี้มาก ซึ่งเป็นการดูงานที่ไม่เหมือนการดูงานทั่วไปเท่าที่ผ่านมา ทุกคนให้ความสนใจ ตั้งใจในการทำกิจกรรมทุกๆ กิจกรรมคุ้มค่ามากกับการมาดูงานครั้งนี้
 - เรื่องความเข้าใจในการทำงาน การประยุกต์ใช้การรับคณะต่อไปการปรับเนื้อหาองค์ความรู้ในสื่อที่ดำเนินการที่สามารถเผยแพร่ให้คณะรับทราบเพื่อเป็นแนวทางในการนำไปปฏิบัติของคณะ
 - การวางรูปแบบการทำงาน การตั้งเป้าหมาย เป้าประสงค์ก่อนทำ เพื่อการทำงานที่มีแบบแผนมากขึ้น ไม่หลุดกรอบเป้าหมาย
 - การนำข้อบกพร่องจากอดีต มาแก้ไขในการดำเนินงาน วางแผนให้ครอบคลุมมากขึ้น
 - สามารถนำไปบอกต่อกับนักท่องเที่ยวได้ว่า เราได้ขยายผลไปที่ใดบ้างและประสบความสำเร็จ

4. ข้อเสนอแนะต่อการศึกษาดูงาน

- เป็นการศึกษาดูงานที่แปลกกว่าที่เคยไปมาทั้งเรื่อง รถ การบรรยายและความจริงจังในการศึกษาหรือให้ความรู้
- ควรมีการจัดกิจกรรมแบบนี้ให้กับหลายๆ หน่วยงาน หรือตัวแทนชุมชนที่มีความประสงค์ต้องการเรียนรู้ร่วมกัน
- ถ้าหากมีโอกาสดีๆ อยากจะร่วมกิจกรรมเช่นนี้อีก อาจจะปรับเปลี่ยนไปดูงานในโครงการอื่นๆ
- เป็นสิ่งที่ดีมากที่ได้แลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน
- ให้ผู้ศึกษาดูงานได้ลงมือทำและระยะเวลาในการดูงานควรมากกว่านี้เพื่อการกระทำที่มากกว่า

- ทุกท่านที่เป็นวิทยากรล้วนมีประสบการณ์ความรู้จริงในพื้นที่
- ควรแจกตารางเวลาโปรแกรมสำหรับผู้ศึกษาดูงาน
- ควรมีการอัปเดตข้อมูลการบรรยายเป็นระยะๆ เพื่อให้การพูดกับความจริงเป็นไปอย่างพร้อม ๆ กัน
- อยากให้ลดความเร็วในการขับขียานพาหนะโดยออกเดินทางจากที่หมายให้ตรงต่อเวลาเพื่อที่จะได้ไม่ต้องเร่งรีบเดินทางไปยังที่หมาย (โดยเฉพาะดอยตุง-น่าน)
- น่าจะมีการแนะนำการพูด การตอบคำถามในเชิงต่างๆ
- น่าจะมีการนำเสนอแนวทางการบรรยายให้คณะไปในทางเดียวกัน ต่อเนื่องกัน
- เสนอให้มีชุดในการศึกษาดูงานเพื่อแสดงออกถึงความเป็นทีมเดียวกัน
- จัดเฉพาะผู้ที่สนใจจริงๆ

ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

- อยากให้มีการฝึกอบรมและพาวิทยากรไปศึกษาดูงาน
- การศึกษาดูงานเป็นสิ่งที่ดีและควรจัดอย่างต่อเนื่อง
- มีการจัดอบรมหรือแนะนำแนวทางในการนำเสนอ
- ลงมือทำให้ได้ความรู้ที่แท้จริงมากกว่าทฤษฎี
- มีการพัฒนาด้านต่างๆ เช่น ข้อมูลหรือบุคลิกต่างๆ เน้นมากขึ้น
- ควรดูช่วงเวลาในการนำคณะวิทยากรเข้าพื้นที่จริงเพื่อความปลอดภัยและสามารถเข้าถึงฐานต่างๆ ได้อย่างชัดเจน เช่น ถ้าจะจัดให้มีกิจกรรมอยากให้ดูช่วงเวลาที่เหมาะสมที่ไม่ใช่หน้าฝน
- การแต่งกายให้มีลักษณะเหมือนกันหรือคล้ายกันทั้งทีมงานและวิทยากร
- อยากให้พื้นที่ศึกษาดูงานเปิดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้เพื่อคนจะได้มาเยอะๆ
- ขอบคุนที่ช่วยเติมเต็มชีวิตให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น